

Bilješka o autoru:

Suzanne Keene je voditeljica Odjela za upravljanje zbirka u Znanstvenome muzeju.

Preuzeto iz: *Museums Journal*, studeni 1994.

Prijevod s engleskog:

Zdenka Ungar

DINAMIČNA ODGOVORNOST

Suzanne Keene

Kada se u razgovoru spomene da netko upravlja zbirka, odgovor je obično začuden pogled. Izražavaju se i sumnje može li se uopće upravljati zbirka. Može li se niz logičnih, koherentnih zadataka koje sačinjavaju sustav upravljanja zbirka uopće definirati? Hoće li Institut za muzejsko obrazovanje ikada moći proizvesti definitivnu funkcionalnu analizu ove nove pojave?

Upravljanje muzejskim velikim i nevjerojatno raznolikim zbirka postalo je pravo specijalističko zanimanje. Sredstva da se to postigne, kao što su shema registracije i standard za očuvanje zbirki Muzejsko-galerijske komisije, i Spectrum, dokumentacijski standard Udruženja za muzejsku dokumentaciju, postavljaju zadatke koje valja obavljati da bi se pravilno upravljalo zbirka. Povijesni razvoj sugerira da postoje neke uloge ili funkcije koje je nužno izvršavati, kao što su to konzervacija, dokumentacija i inventura - ali možda tim procedurama nedostaje konceptualni okvir, koji predstavlja vrhunsku birokratizaciju postupaka koji su se prethodno neformalno razvili u praksi. Možda bi definiranje sustava upravljanja zbirka pomoglo da sagledamo stvari iz drukčije perspektive. "Upravljanje" se općenito interpretira kao nešto što znači poznati ciklus planiranja, rada, praćenja i donošenja procjena. Takvo tumačenje podrazumijeva dimenzijski proces - nešto se kontinuirano zbiva - pa tako možemo pokušati sagledati i zbirke kao sustave: kao nizove procesa radije nego kao pasivne gomile predmeta. Zbirku možemo definirati kao "sustav koji stalno čuva, na dobrobit svih, fizičke predmete koji se sastoje od smislenih i reprezentativnih dijelova prošloga ili sadašnjega svijeta".

Podrazumijeva se da se u tako zamišljenom sustavu odvijaju sljedeći procesi: - Razumijevanje svijeta prošlosti i sadašnjice. Razvijanje intelektualnih spoznaja o aspektu svijeta koji muzej reprezentira, bilo to neko mjesto, subjekt, djelatnost ili oblik umjetnosti.

- Građenje izvora koji sadržavaju dijelove svijeta koji su neophodni i dovoljni da ga reprezentiraju. Skupljanje kao veoma uredan proces koji se temelji na intelektualnoj spoznaji upravo onoga predmeta koji se nabavlja, kao i njegova reprezentirajućeg odnosa prema svijetu.

- Fizičko očuvanje izvora. Osiguranje uvjeta koji omogućavaju zaštitu i održavanje reprezentativne prirode izvora.

- Održavanje informativne dimenzije izvora. Dokumentiranje i očuvanje podataka koji pokazuju na koje sve načine svaki pojedini predmet reprezentira svijet i u kakvom odnosu stoji prema njemu.

- Omogućavanje da se svi mogu koristiti tim izvorima. Većina muzejskih radnika doživjela je zabrinjavajuće često ispitivanja utjecajnih grupa, kao što su članovi upravnih odbora ili gradski vijećnici, o razlozima koji opravdavaju pohranjivanje tako velikih zbirki. Postaje sve važnije da muzeji pokažu kako ljudi mogu imati koristi i od samih zbirki, a ne samo od izložaba.

Odgovornost prema svima

Svim navedenim procesima treba upravljati i za njih treba snositi odgovornost. Zbirke su u posjedu ili se drže u ime "svih" i muzeji moraju biti odgovorni tim

vlasnicima za pravilno upravljanje njima. Odgovorno upravljanje zbirka može se smatrati jednostavno pokazivanjem indikatora djelovanja (a analiza zbirke kao sustava govori o dobrom putu da se to i postigne). Ali indikatori djelovanja veoma su osjetljivi na Goodhartov zakon: čim se primijeni neka mjera da bi se postignuo neki cilj, ona prestaje biti valjanom - ljudi su uvijek dovoljno dosjetljivi da pronađu načine kako bi zavarali birokratsko postavljanje cilja. Informacije o upravljanju mnogo su korisniji koncept nego što je to puklo mjerenje rezultata. Ljudi vole znati rade li koristan posao; vole rekapitulirati napredak s vremena na vrijeme, a ako je napredak odviše spor, jedini pozitivan korak koji se može poduzeti je dijagnosticiranje uzroka. Korisna informacija trebala bi dovesti do korisnih načina izvještavanja o muzejskim aktivnostima.

Kao područja koja su osobito važna za odgovorno upravljanje možemo izdvojiti sljedeće: izvještaj o prisutnosti pojedinog predmeta u zbirki; spoznaja zašto je predmet uključen u zbirku (to jest, održavanje njegove informacijske dimenzije); fizičko održavanje predmeta; omogućavanje da ih društvo koristi, čineći ih dostupnima na raznorazne načine. Ti su uvjeti veoma slični uvjetima koje postavlja "Inspeksijski vodič: muzeji, umjetnost, kulturne djelatnosti i zabava", Inspeksijske komisije, kao i onima postavljenim u registracijskoj shemi i standardu za očuvanje zbirki Muzejsko-galerijske komisije. Kada se jednom ustanove procedure za vođenje informacijske djelatnosti, mnogo toga se postiže s priličnom lakoćom. Što je dulje razdoblje u kojemu su se informacije konzistentno skupljale, to su rezultati zanimljiviji i bogatiji.

Porijeklo odgovornog upravljanja zbirka

Tijekom posljednjih 250 godina muzeji možda i nisu doprli tako daleko. John Woodward je 1728. godine objavio svoju knjigu "Metodologija klasificiranja fosila svih vrsta", u kojoj je dao "kratke upute za promatranje i skupljanje, kao i za sastavljanje putnog registra svih vrsta fosila". "Pomoću ljepila ili škroba na svaki prikupljeni primjerak valja nalijepiti komadić papira označen brojem, počevši od broja jedan i nastavljajući brojem dva, tri i tako dalje, u kontinuiranom aritmetičkom nizu. Zatim valja unijeti brojke u registar, tako da odgovaraju brojevima koji su nalijepjeni na fosile, i uz njih unijeti sljedeće podatke: 1. o kakvoj se vrsti fosila ili minerala radi, 2. gdje je pronađen, 3. ima li još isto takvih i u kojim količinama, 4. je li naden na površini, 5. ako je ležao dublje, zabilježite dubinu, 6. u kojem je položaju ležao, ili na kakav način, 7. u kojoj vrsti geološke tvari je ležao, 8. je li naden u stratumu ili u perpendikularnoj pukotini."

Woodward je Univerzitetu u Cambridgeu oporučno ostavio dva kabineta koja su sadržavala njegovu zbirku fosila i geoloških uzoraka, zajedno s dva kabineta kataloga o njima. Oni su trebali biti pohranjeni u "odgovarajuću prostoriju". Predavač, za kojega je Woodward osigurao sredstva u drugom dijelu oporuke, trebao se brinuti za fosile i kataloge i čuvati ih. Trebao je dežurati od 9 do 11 i od 14 do 16 sati, tri dana u tjednu, da bi besplatno pokazivao fosile radozanim i inteligentnim ljudima koji bi zaželjeli da ih vide; morao je biti prisutan kod razgledanja i da bi ih čuvao od oštećenja. Svake godine dvije neovisne osobe trebale su pregledati fosile, usporediti ih s katalogima (određeno je i da se naprave sigurnosne kopije kataloga), procijeniti njihovo stanje i izvijestiti o rezultatima inspekcije.

Woodwardove procedure upravljanja zbirkom su na veoma primarnoj razini, ali i veoma efikasne; najbolji dokaz o tome je da se ova najstarija sačuvana originalna zbirka u zemlji još uvijek čuva i istražuje u Muzeju Sedgwick u Cambridgeu. Je li odgovorno upravljanje zbirka ključ uspjeha?

Odgovornost za zbirke:

I. CILJ

1. Odgovornost za predmete

2. Zašto su predmeti uvršteni u zbirke
3. Fizičko očuvanje predmeta
4. Dostupnost i iskorištenje predmeta

II. ŠTO VALJA ZNATI

1. Što je u zbirka?
2. Gdje se nalazi?
3. Može li se locirati?
4. Zašto smo predmet nabavili?
5. U kakvom je predmet odnosu prema svijetu - kontekst
6. Odgovaraju li lokacije predmeta utvrđenim standardima čuvanja?
7. Ako ne odgovaraju, što valja učiniti?
8. Održavaju li se zbirke u prihvatljivom stanju?
9. Je li moguć pristup zbirka?
10. Je li moguće koristiti informacijsku dimenziju zbirki i da li se koristi?

III. INDIKATOR UPRAVLJANJA

1. Kompletnost inventara
2. Kompletnost podataka o lokacijama
3. Inspekcija:
  - a. Jesu li inventarizirani predmeti prisutni?
  - b. Nalaze li se na označenim lokacijama?
4. Kompletnost kataloga (osobito značaj informacija)
5. Sadržava li kontekstualne informacije?
6. Proporcija lokacija koje odgovaraju standardima
7. Napredak u uklanjanju nedostataka
8. Uzorak inspekcije stanja u kojem su predmeti
9. Broj zbirki (stvarno) posjećenih ili na izložbi
10. Broj zbirki za koje postoji zanimanje
11. Publikacije temeljene na zbirka
12. Dostupnost uz pomoć informacijskih tehnologija
13. Drugi oblici omogućavanja pristupa

Bilješka o autoru:

Suzanne Keene je voditeljica Odjela za upravljanje zbirka Znanstvenog muzeja

Preuzeto iz: *Museums Journal*, studeni, 1994.

Prijevod s engleskog:

Zdenka Ungar

DOKUMENTIRAJMO NACIJU

Nacionalna baza podataka jedan je od informatičkih projekata škotskih muzeja

Dokumentacijski odjel Nacionalnog muzeja Škotske (NMS) trenutačno radi na nekoliko projekata radi prikupljanja podataka, kako unutar samog muzeja, tako i podataka iz drugih muzeja u Škotskoj. Također je u toku i stvaranje interaktivnih sustava kojima treba poboljšati pristup širokoj javnosti podacima o zbirka. Već 1989. godine stručnjaci za muzejsku dokumentaciju Nacionalnog muzeja Škotske počeli su raditi na stručnom savjetovanju nenacionalnih muzeja o problemima koji se pojavljuju u dokumentaciji i tražiti način za stvaranje nacionalne baze podataka o predmetima koja bi sadržavala podatke o svim predmetima koje čuvaju škotski muzeji.

U Škotskoj djeluje oko 300 muzeja, koji posjeduju ukupno oko 14 milijuna predmeta. Međutim, oko 80 posto od toga fundusa je u vlasništvu samo pet

muzeja, a više od 99 posto je u vlasništvu 50 najvećih muzeja. To je stanje veoma povoljno za stvaranje nacionalne baze podataka o muzejskim zbirka, jer je prilično lako skupiti podatke, naravno pod uvjetom da najveći muzeji dobro vode svoje baze podataka.

Do sada je skupljeno oko 150.000 zapisa o predmetima iz nenacionalnih muzeja, koji sada služe da bi se pronašla najbolja metoda ostvarivanja pristupa predloženoj bazi podataka.

Elektronski muzejski inventarni sustav razvijao se u početku kako bi se muzejima olakšalo uvođenje elektronske obrade podataka, a ideja je bila da oni redovito održavaju inventarne knjige o svojim zbirka. Inventarni se sustav i dalje razvija na temelju uzvratnih informacija koje dolaze od rastućeg broja korisnika, kojih je sada oko 75. Paralelno s time Projekt procjene nacionalne baze podataka Zapadnih otoka (WINDEE) ima zadaću da procijeni je li široka publika uopće zainteresirana za otvaranje pristupa muzejskoj dokumentaciji. Baza podataka koja sadržava oko 8.000 zapisa o predmetima koji potječu sa Zapadnih otoka, a čuvaju se u mnogobrojnim muzejima, stoji na raspolaganju publici - ekrani su instalirani u Stornowayju, Benbeculi i Barri. Projekt traje već nešto duže od godinu dana, i za to se vrijeme pokazalo da je interes za takvu bazu podataka veoma velik, barem što se tiče publike koja živi na Zapadnim otocima.

Svrha je unaprijeđenog interaktivnoga kompjutorskog sustava (MOSAICS) Muzeja Škotske da unaprijedi razinu prezentacije škotske povijesti pomoću naprednih interaktivnih i multimedijjskih kompjutorskih sistema tako da se može staviti na raspolaganje kako posjetiocima nove zgrade Muzeja Škotske, koja treba biti otvorena javnosti 1998. godine, tako i publici koja ne može posjetiti muzej zbog velike udaljenosti ili je na drugi način u tome spriječena. Daljinski pristup sustavu bit će omogućen preko telekomunikacijske mreže i elektronskih publikacija.

Nagrađeni pilot-projekt Kompjutorizirane obrazovne mreže (CLAN) istražuje mogućnosti davanja daljinskog pristupa centraliziranom multimedijjskom sustavu koji se temelji na slikovnim i tekstualnim bazama podataka Nacionalnog muzeja Škotske. Projekt vodi srednja škola Lochaber iz Fort Williama, a namjera je obuhvatiti i druga područja Highlands. Ima mnogo novosti i unutar samoga Nacionalnog muzeja Škotske. Grupa urednika i unosača podataka pomaže pri stvaranju zapisa o zbirka Nacionalnog muzeja Škotske. Do sada su unijeli nešto više od 400.000 od procijenjenih 600.000 zapisa, koji će pokrivati 3,5 milijuna predmeta koji se već čuvaju u Nacionalnome muzeju Škotske, dok je grupa inventarista zauzeta praćenjem novih akvizicija. Većina zapisa unesena je u bazu podataka Quixis, ali ostalo je još zapisa koje valja prenijeti iz sustava kojim se muzej prije koristio.

Iako sam Quixis nije izravno dostupan publici, muzejsko osoblje se već koristi njime da bi pomoglo naći odgovore na pitanja koja im upućuje publika.

Informacije koje su sadržane u bazi podataka bit će s vremenom izravno dostupne publici - ali u ovim vremenima u kojima se tehnologija tako naglo razvija ne bi bilo mudro proricati na koji će način to biti izvedeno.

Osoblje koje radi u Muzeju Škotske uživa podršku Informacijskog sustava muzeja Škotske (MOSIS), koji radi služeći se posebno prilagođenim poljima strukture baze podataka Quixis, a koja su povezana s glavnom bazom podataka. Dodatna polja sadržavaju takve informacije kao što su dimenzije i težina predmeta, konzervacijski zahtjevi, potrebe za fotografiranjem, broj osoblja potreban za izvedbu raznih muzejskih zadaća, te mjesto predviđeno za predmet u stalnom postavu (što je jako korisno da bi se identificirao materijal koji je slučajno izabran da bude istodobno izložen na više mjesta).

Dokumentacijski odjel Nacionalnog muzeja Škotske također radi na sljedećim zadaćama:

- projektu Katekizam, koji istražuje kakve tipove muzejske informacije stvarno traže muzejski stručnjaci i široka publika,